

- A Josef Schulz (Emanuel Halman)
- B Josef Hlávka (Josef Mařatka)
- 1 Božetěch (Čeněk Vosmík)
- 2 Theodorik (Čeněk Vosmík)
- 3 Ctibor Tovačovský z Cimburka (Bohumil Vlček)
- 4 Viktorin Kornel ze Všehrd (František Stránský)
- 5 Petr Parlér (František Rous)
- 6 Tomáš Štítný ze Štítného (Antonín Procházka)
- 7 Benedikt Rejt (František Rous)
- 8 Václav Hollar (Emanuel Halman)
- 9 Jan Hus (Věra Ducháčková Beranová)
- 10 Jan Amos Komenský (Antonín Popp)
- 11 Tomáš Garrigue Masaryk (Otakar Španiel)
- 12 František Ladislav Rieger (Josef Václav Myslbek)
- 13 František Ladislav Čelakovský (Emanuel Halman)
- 14 František Škroup (Antonín Popp)
- 15 Božena Němcová (Jan Štursa)
- 16 Václav Vladivoj Tomek (Bohumil Vlček)
- 17 Tadeáš Hájek z Hájku (František Rous)
- 18 Daniel Adam z Veleslavína (Bohumil Vlček)
- 19 Karel starší ze Žerotína (Ladislav Šaloun)
- 20 Karel Škréta (Bohumil Vlček)
- 21 Bohuslav Balbín (František Stránský)
- 22 Václav Vavřinec Reiner (Bohumil Vlček)
- 23 Petr Brandl (Emanuel Halman)
- 24 Ferdinand Maxmilián Brokof (Emanuel Halman)
- 25 Kilián Ignác Dientzenhofer (Emanuel Halman)
- 26 František Josef Gerstner (Bohuslav Schnirch)
- 27 císařovna Alžběta Bavorská (Antonín Wagner)
- 28 Jan Neruda (Karel Dvořák)
- 29 Jiří Kristián kníže Lobkovicz (Josef Václav Myslbek)
- 30 Josef Mánes (Ladislav Šaloun)
- 31 Karel Jaromír Erben (Bohumil Vlček)
- 32 Bedřich Smetana (Ladislav Šaloun)
- 33 Miroslav Týrš (Josef Mařatka)
- 34 František Martin Pelcl (Emanuel Halman)
- 35 Josef Dobrovský (Emanuel Halman)
- 36 Václav Matěj Kramerius (František Stránský)
- 37 Antonín Jaroslav Puchmajer (Bohumil Vlček)
- 38 Bernard Bolzano (Bohumil Vlček)
- 39 Josef Ressel (Antonín Popp)
- 40 Josef Jungmann (František Stránský)
- 41 Jan Evangelista Purkyně (František Stránský)
- 42 Ján Kollár (Bohumil Vlček)
- 43 Pavel Josef Šafařík (Emanuel Halman)
- 44 císař František Josef I. (Antonín Wagner)
- 45 Kašpar Maria hrabě Šternberk (Josef Kvasnička)
- 46 Edvard Beneš (Karel Dvořák)
- 47 Mikoláš Aleš (Bohumil Kafka)
- 48 Alois Jirásek (Bohumil Kafka)
- 49 Jaroslav Vrchlický (Ladislav Šaloun)
- 50 Josef Pekař (Josef Drahoňovský)
- 51 Jindřich Jaroslav hrabě Clam-Martinic (Milan Havlíček)
- 52 František Palacký (Antonín Popp)
- 53 Antonín Dvořák (Ladislav Šaloun)
- 54 Svatopluk Čech (Ladislav Šaloun)
- 55 Josef Václav Myslbek (odlitek podle autoportrétu)
- 56 Pavol Országh-Hviezdoslav (Josef Šejnost)

Elegantní fontána před průčelím budovy muzea je vybavena sochami symbolicky reprezentujícími země Království českého: uprostřed na zídce terasy spočívá trůnicí Čechie obklopená alegorickými figurami hlavních českých řek Labe a Vltavy, vlevo socha Moravy a napravo Slezska (Antonín P. Wagner, 1889–1891).

Nároží kolem hlavního pavilonu s kupolí zdobí sousoší (1887–1890), jež vytvořil Bohuslav Schnirch. Při hlavním průčelí budovy stojí vlevo *Obětavost* (bez níž nelze ničeho dosáhnout) a vzadu vpravo *Láska k minulosti* (zdroji a posile národního probuzení). K dalším patří *Láska k pravdě* (základu vědeckého bádání) a *Nadšení* (probouzející národ k nové existenci).

SPOLEČNOST
NÁRODNÍHO
MUZEA / z. s.

200
let

HISTORICKÁ BUDOVA NÁRODNÍHO MUZEA

BUDOVA NÁRODNÍHO MUZEA

Budova Národního muzea tvoří dnes samozřejmou dominantu Václavského náměstí, její neorenesanční fasáda je neodmyslitelnou součástí městského prostoru a tichým svědkem moderních českých dějin.

Veřejnosti se muzejní brány poprvé otevřely 18. května 1891. Stalo se tak více jak sedmdesát let poté, co bylo 15. dubna 1818 uveřejněno svolání několika příslušníků vlastenecké české šlechty „An die vaterländischen Freunde der Wissenschaften – Vlastencům umění milovným“, jímž bylo muzeum fakticky založeno. Tato iniciativa dala podnět nejen ke vzniku muzea, ale také ke shromažďování sbírek. Ale zatímco se v následujících desetiletích sbírkové fondy rozšiřovaly a odborná práce mohutněla, chyběla muzejní instituci budova, která by odpovídala jejím potřebám.

Snaha několika generací pracovníků a podporovatelů muzea získat pro jeho sbírky vhodný a důstojný stánek vedla po řadě pokusů k získání pozemku v horní části Václavského náměstí (1876), a po zajištění nezbytných prostředků i k vyhlášení architektonické soutěže na muzejní novostavbu (1883). Z ní vyšel vítězně projekt zkušeného architekta Josefa Schulze (1840–1917), podle jehož plánů byla budova muzea v letech 1885–1891 postavena.

Klasicizující forma Schulzova návrhu respektuje architektonickou tradici historických stylů, jejichž nedílnou součástí je úzké spojení výtvarného, především sochařského projevu a architektury. Na realizaci budovy muzea se tak pod pozorným Schulzovým vedením podílela kromě mnoha dělníků a uměleckých řemeslníků také řada významných umělců. Mezi vybranými sochaři byli mimo jiné Antonín Pavel Wagner, Čeněk Vosmík, Bohuslav Schnirch, Antonín Popp, Josef Mauder, František Hergessel, Tomáš Seidan, Bohumil Vlček či Stanislav Sucharda, z malířů se uplatnili především umělci tzv. generace Národního divadla Václav Brožík, František Ženíšek, Vojtěch Hynais a krajinář Julius Mařák.

Výzdobný program exteriéru i interiéru budovy muzea je soustředěn do několika tematických celků. Ideový rámec tvoří glorifikace vlasti reprezentované zemskou symbolikou a zobrazem *Čechie jako ochránčyně věd a umění*. Téma pokračuje ilustrací národních kulturních mezníků (např. založení pražské univerzity), vyjádřením vlasteneckého a humanistického étosu, který inspiroval vznik muzea (sousedí kolem kupole) a explicitní reprezentací vědeckých disciplín pěstovaných pracovníky muzea. Memoriální část výzdoby zahrnuje oslavu významných kulturních a vědeckých osobností minulosti (desky se jmény na vnějších průčelích budovy) a poctu osobnostem zasluhujícím o vznik a rozvoj Národního muzea (busty ve schodišťové hale). Vrchol ideové a umělecké výzdoby budovy je soustředěn v architektonicky výjimečném prostoru Panteonu s galerií soch a portrétních bust „mužů vynikajících a zasluhujících o vývoj kultury v Čechách“ a vybaven monumentálními malbami tlumočícími významné události českých kulturních dějin.

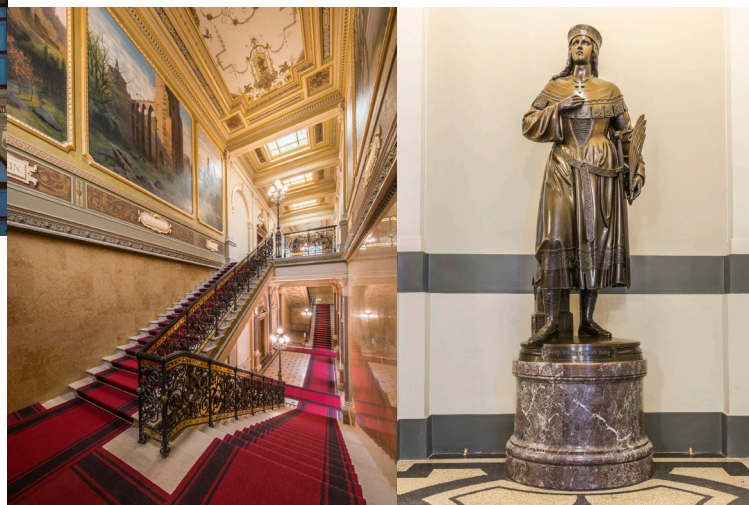
Díky generální rekonstrukci budovy uskutečněné v letech 2015–2019, která kromě restaurování zahrnuje rovněž obnovu řady původních detailů a prvků, v minulosti zničených či ztracených, včetně modernizace objektu, lze opět v plné míře obdivovat architektonickou a uměleckou dovednost budovatelů muzea.

Portikus Národního muzea chrání tři rozměrné obdélné reliéfy, jež zobrazují *Založení kláštera na Zbraslavi*, *Založení pražské univerzity* a *Rudolfa II. mezi učenci* (Antonín P. Wagner a Čeněk Vosmík, 1888–1889). V tympanonu nad vlysem s nápisem *Museum Regni Bohemiae* (Muzeum Království českého) je rozměrné alegorické sousoší *Čechie jako ochránčyně věd a umění* (Antonín P. Wagner a Čeněk Vosmík, 1888).

Schodišťová hala je hlavním komunikačním a současně reprezentačním prostorem muzea. Její součástí je i sochařská a malířská výzdoba. Mezi oblouky arkády prvního patra jsou vloženy medailony s podobiznami 32 panovníků na českém trůnu od Vratislava II. po Ferdinanda V. Dobrotivého (Antonín Popp, 1889). Před pilíři arkády druhého patra jsou umístěny busty 17 mužů, kteří se zasloužili o založení a rozvoj Národního muzea. Jsou mezi nimi jak osoby iniciátorů muzea (František Josef hr. Klebelsberk, František Antonín hr. Kolovrat-Libštejnský ad.), tak i jeho podporovatelé, donátoři a vědečtí pracovníci (např. Rudolf kníže Kinský, Joachim Barrande, Antonín Frič, Václav Hanka). Na hlavní podestě schodiště jsou pak proti sobě umístěny bronzové plastiky Elišky Přemyslovny a Jiřího z Poděbrad (Ludwig von Schwanthaler). Halu po rekonstrukci osvětluje dekorativní prosklený strop kompletně obnovený podle původního návrhu Wilhelma Ladewiga.

Součástí **malířské výzdoby** schodišťové haly jsou v ochozu prvního patra čtyři malby významných českých královských hradů: *Pražského hradu*, *Zvíkova*, *Křivokláta* a *Karlštejna* (Julius Mařák, 1897–1898). Na ně navazuje v levém a pravém schodišti do druhého patra zobrazení dvanácti památných míst české kultury a vzdělanosti: *Český Šternberk*, *Poděbrady* a *Český Krumlov*; *Hasištejn*, *Sázavský klášter* a *Brandýs nad Labem*; *Libušín*, *Říp* a *Tetín*; *Budeč*, *Vyšehrad* a *Levý Hradec* (Julius Mařák, Bohuslav Dvořák, 1897–1899). V ochozu jsou také umístěny dvě bronzové sochy *Arnošta z Pardubic* a *Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic*, které spolu s dvěma plastikami na podestě hlavního schodiště a sochami *Libuše*, *Přemysla Oráče*, *sv. Václava* a *Přemysla Otakara II.* (Ludwig von Schwanthaler) ve vstupním vestibulu patří k souboru soch určenému pro nedokončenou stavbu Slavína u Liběchova. Muzeu je odkázal Antonín Veith a jsou vystavovány již od roku 1891.

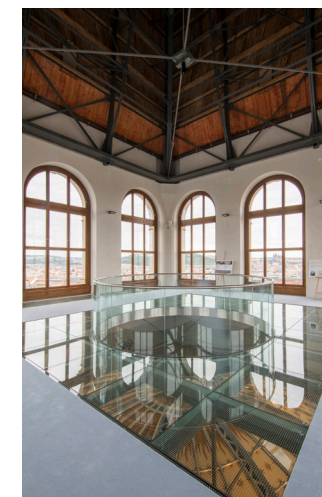

Interiér Panteonu zaujme svým celkovým architektonickým a výtvarným provedením, k němuž patří nejen výzdoba stěn a portálů, ale také dlažba s dynamickým radiálním vzorem (Josef Schulz, 1890). Těžištěm výzdoby je portrétní galerie bust a soch osobností zasluhujících o kulturní a vědecký život v Čechách a dvě portrétní mramorové busty císařského páru, *Františka Josefa I.* a *Alžběty Bavorské* (Antonín P. Wagner, 1891), klenební čela sálu jsou věnována monumentální lunetovým malbám *Povolání Přemysla Oráče k vládě*, *Sv. Metoděj dokončuje na Velehradě před svou smrtí v roce 885 překlad Písma svatého* (F. Ženíšek, 1903), *Karel IV. zakládá roku 1348 pražskou univerzitu* a *Jan Amos Komenský předkládá roku 1657 městské radě v Amsterdamu svá didaktická díla* (Václav Brožík, 1898). V pendantivech klenby jsou čtyři malby s náměty *Moc* a *Pokrok*, *Inspirace*, *Umění* a *Věda* (Vojtěch Hynais, 1899–1900). Prosklená malovaná kupole Panteonu s hlavou *Čechie* uprostřed byla obnovena během rekonstrukce muzea podle původní zachované dokumentace.

Fasády obou dvoran zdobí sgrafitová dekorace – výzdoba levé vznikla podle návrhů Celdy Kloučka (1897) a je věnována bohatství Země a vědeckým disciplínám, které její rozmanitost zkoumají (paleontologie, zoologie ad.). Pravou dvoranu zdobí podle návrhu Josefa Fanty (1897) náměty humanitních oborů (literatura, hudba, výtvarné umění apod.). Sgrafita realizovali Vojtěch Bartoněk a Čeněk Maixner.

Obě původně otevřené dvoran muzejní budovy byly během rekonstrukce uzavřeny prosklenými stropy a do levé dvoran byla vestavěna terasa. Z ní je výtahy a schodišti Historická budova muzea propojena podzemní spojovací chodbou s Novou budovou Národního muzea.

Zpřístupněný prostor pavilonu nad Panteonem umožňuje neobvyklý panoramatický výhled na Prahu. Především však návštěvníkům dovoluje pohled do technicky zajímavé příhradové konstrukce monumentální kupole muzea a poskytuje příležitost zblízka si prohlédnout rub skleněné kupole Panteonu.

Text: Petr Příbíl
Fotografie: Martin Frouz, Martina Frouz Vokounová
Grafické zpracování: Anna Václavík Procházková